

Vapenlösa mot pansarvagnar

Revoltförsöket i Poznan är en frukt av förtvivlan och förhoppningar. Förtvivlan inför de låga lönerna, hetsen i arbetet, förbudet mot strejker, det totala förtryck som ryssarna och deras polska satellitregering utövar. Därför ropade man: "Vi vill ha bröd" och "vi vill ha bort ryssarna"; i sitt elände och sin ångslan såg arbetarna den nationella friheten och friheten från svält som en och samma sak. Förhoppningarna om mildhet, om ändring gjorde aktionen möjlig. Månad efter månad har de ryska härskarna talat om Stalins brutalitet och grymhet som ett förgånget skede; de har, mera genom att angripa Stalin än genom egna löften, syntts redo att inleda en tid av tolerans, begynnande frihet och ansatser till demokrati. I satellitstaterna har de bland sina tjänare funnit särskilt villiga efter-sägare; det har talats om snabba och djuggående förändringar, om att man åter skulle få tala sanning, som det hette i Warszawaradion för några veckor sedan. Studenterna har fått demonstrera för större frihet, några tidigare oförrätter har erkänts, i någon mån har diskussion som inte bara är hyllning till makten tillåts. Till och med i Västern, i de fria staterna, har politiker och pressmän utanför kommunistpartiet sät om en stor sinnesändring. Det är inte underligt att de pinade folken bakom järnridån — som fortfarande består — börjat hoppas på att det denna gång är allvar, att kanske friheten är inom räckhåll.

Et liknande läge förelåg för tre år sedan. Omedelbart efter Stalins död började hans efterträdare att, främst gentemot Östtyskland, använda ångerns och löftenas lockelser; den östtyska regeringen beordrades att bekänna misstag och brott, att avsvära det förflutna och lova en ny ordning. Följden blev de stora demonstrationerna och upploppen i Östberlin i mitten av juni 1953.

Svaren blev i båda fallen, i Berlin för tre år sedan och i Poznan i föregår, klara och övertygande. Under ryskt befäl korsade polis och militär arbetaraktionerna. Tillfälligheter har givit paralleller av en ohygglig ironi, som verkar uppfunna av en fantasirik historiker. Upploppen utgick från fabriker som helgats med Stalins namn — Elektriska motorfabriken Stalin och Lokomotivfabriken Stalin — och kommunikéerna omnämner särskilt de insatser som stridsvagnarna T 34 gjort vid likvideringen och skingrandet av de vapenlösa.

Framgångar för de missnöjda, de upproriska är inte att vänta. För hundra år sedan var revolutioner av denna art ännu möjliga; civila kunde samla bössor och krut och ha några utsikter mot övad, disciplinerad, men blott föga bättre rustad militär. Nu kan de civila inte samla vapen, och statens soldater har stridsvagnar och flygplan. De vapenlösa kan blott visa sin förtvivlan och sina förhoppningar; sedan får de överlevande krypa tillbaka

till slavdriften och fabriksfångelserna. Samtidigt talar man ute i världen om att det är slut med "styrkans politik", om att vi måste känna förtroende för regimen i öster — vilket hän måste inte de plågade folken se i dessa fraser.

Men vad som skett nu i Poznan och för tre år sedan skedde i Berlin är inte helt förgäves — hur billigt det än känns att tala om människors offer av sitt liv som en lönande insats. Klyftan mellan talet om tolerans, frihet och demokrati och realiteten bakom denna propaganda har blivit påtaglig för envar. Den leende gemytligheten inför världens statschefer, de självbelåtna anklagelserna mot den Stalin som Chrusjtjev och Bulganin för några år sedan hängivet tjänade — kontrasten mellan detta och pansarvagnarnas kulkärvar mot förtvivlade arbetare måste dock märkas även av de mest kyliga, de mest överslättande, de mest "realistiska". Vi har fått en ny uppvisning i det kommunistiska dubbelspråket. Arbetarna i Poznan, det är "förfallna personer", upphetsade av "imperialistiska agenter" och inriktade på att slå ned "folkstyrelsen"; de ryska officerare och polska soldater som skjutit ned demonstranterna betecknas som de "klassmedvetna arbetarna". Kort sagt: ryssarna i Polen är i verkligheten det polska folket, polackerna är verktyg för Amerika — och därför är det i sin ordning att man skjuter ned dem. Vidrigare var inte kommunisterna från Hitler och Mussolini om Norge, Danmark eller Frankrike för femton år sedan. Och det parti som i Sverige sprider denna förkun-

Stenar mot stridsvagnar, de vapenlösa kamp mot förtryckaren. Det är den klassiska bilden från 17 juni 1953 i Östberlin — de revolterande arbetarna i Poznan slogs ned med samma vapen, den ryska stridsvagnen T 34.

nelse väddar just till de svenska arbetarna!

Vi hör mycket om oroligheter, demonstrationer och uppror bland förtryckta folk, och folk som förtrycks av en minoritet. Vi känner ursinne över förtrycket i Sydafrika, i franska besittningar, till och med i den amerikanska Södern. Från Östern hör vi sällan sådana meddelanden. Det beror inte på att förtrycket är mindre, utan tvärtom på att det är så mycket större, så mycket fullständigare, så mycket effektivare. Det fruktansvärda som här ständigt sker i tystnad får vi en påminnelse om genom det snabbt kvävda skriet från Poznan.